

Visnes

gruveparken ved havet

Visnes friluftsområde er en artig blanding av kystlandskap, østlandsskoger og spennende kobbereventyr.

Området som ligger rundt det gamle gruvesamfunnet myldrer av muligheter både for rullestolbrukeren og for små energibunter som trenger litt utfordringer. Men besøker du Visnes, bør du heller ikke gå glipp av muligheten til å dra bakover i tid og fange glimt fra et spennende kapittel i Norges og Europas industrihistorie.

Visnes Kobberverk var nemlig en av Europas største gruvevirksomheter på 1800-tallet! Store mengder kobber ble tatt ut av berggrunnen her, og en by på rundt 3000 mennesker vokste fram mellom knausene her. Gruvemuseet har mange godbiter fra Visnes storhetsdager for nysgjerrige hoder.

Visnes er også et av mange steder langs kysten der tyskerne hadde poster og kanonstillinger under 2. verdenskrig. Sporene er her ennå.

Eventyrlig dotur

Friluftsområdet ligger like i sjøkanten, med et dryss av holmer og øyer i havet i vest. Det fortelles at Visnes ble oppdaget av en sildefisker fra Jæren som i 1865 drev i land i Grønnevikken. Han skulle et nødvendig ærend ”på naturens vegne” da han oppdaget at fjellet glitret og gnistret av gyllenrød kobberkis. Nærmere undersøkelser viste at det i Grønnevikken lå en rik kobberforekomst (erts), så rik at ertsen ble utgangspunktet for et industrieventyr.

Det ble starten på en omfattende gruvedrift som varte fra 1865 til 1972. 750 personer arbeidet i gruvene på det meste, og 3000 mennesker slo seg ned her. Kobberverket drev et helt samfunn med skole, sykehus og ordenspoliti. Driften ved kobberverket kan deles inn i to epoker: Perioden i Gamlegruva fra 1865 til 1895, og epoken i Rødkleiv (800 m unna) i tidsrommet 1899-1972.

I dag omfatter gruveområdet et stort friluftsområde med bl.a. gamlegruva, smeltehytta, administrasjonsbygningen, krambua, to arbeiderboliger og den vakre parken som verkets franske direktør, Charles De France, anla. Det fortelles at direktøren ikke var snauere enn at også han stilte i skjorte-ermene i krambua når de mange innbyggerne i gruelandsbyen kom for å kjøpe smør, flekk, tobakk, mel og kringle. Han ble kalt Fransen av folket på Visnes, Krambua er åpen i sommersesongen. Ta turen innom og tenk deg hvordan det så ut her for over hundre år siden.

På folkemunne er det blitt hevdet at kobber fra Vigsnes Kobberverk ble brukt da Frihetsgudinnen på Manhattan i New York skulle støpes. I 1985 ble kobber fra statuen analysert, og det er nå offisielt bekreftet at noe av kobberet kommer herfra. Dette hevdes nå både i norske og utenlandske oppslagsverk. I 2004 ble det derfor laget en liten bronsemodell av den amerikanske frihetsstatuen. Den står i Fransehagen, lett synlig for alle som besøker Visnes. Kanskje er du heldig og finner deg en klump med kobberkis på en av de gamle slagghaugene.

Fransehagen, Lysthuset og ridestiene fra De France-tida er i dag spor fra velmaktsdagene da Visnes var på folkemunne også ute i Europa. Fransehagen var under gruvedriften benyttet som slåttmark, kjøkkenhage, rosehage, m.m. Turen rundt i hagen og nyt synet av de mange løvtrærne som ble plantet i det opprinnelig åpne kyst- og lyngheilandskapet da industrieventyret begynte. Følg de gamle ridestiene som slynger seg i sløyfer i området nord for Fransehagen, og bruk for all del stiene som går gjennom vekslende terreng og over gjerdeklyvere og ender i lune bukter og viker eller i marka i nordøst. Fra lekeplassen går det sti via slagghaugene til sykehusbukta, og videre til kanonstillingene fra 2. verdenskrig. Opp mot kanostillingene er terrenget noe bratt.

Ta turen nedom den gamle smeltehytta, der bare de maleriske murene står igjen nå. Ikke går for nær. Steiner kan løsne og deler kan falle sammen i det skjøre byggverket.

På ridestiene går du godt skjermet for vinden av mektige grantrær, mens stiene lenger vest åpner seg mot holmene og det åpne, bølgende storhavet. Det er kilometervis med stier i området rundt gruvene, og litt mangelfull skilting gjør nok sitt til at mange ikke er helt oppmerksom på mange turmulighetene som egentlig finnes her på Visnes.

Tidligere hadde folket på vestsida en tradisjon med å samles i Tresvikbukta i påsken. Her kokte de påskeegg sammen, og nøt de første spede vårstrålene som kunne komme dalende på disse tider.

Liker du å bade? Da er også Visnes stedet for deg. I sjøkanten her er det også flere fine badeplasser, f.eks. i Tresvik og i Fiskadammen (se kart).

Visnes har også eget lyngsenter, som holder åpent i perioden mars til oktober. Lyngsenteret ligger sør for Grønneviken, midt i de opprinnelige lyngheiene som dominerte Visnes før industrieventyret begynte. Her er det samlet mange arter av lyngplanter, som blomstrer til forskjellige tider av året.

Bruk og kast med hodet

Et velstandsfenomen er i ferd med å forsøple noen av de fineste og mest brukte turområdene våre. Engangsgrillen. Den enkelte oppfordres sterkt om å slukke gjørne, ta med seg grillen hjem og kaste den i avfallsdunken. Skjødesløs omgang med engangsgrill er i ferd med å gjøre flotte friluftssarenaer til søppelplasser. Det ønsker vi vel ikke?

Nord-Rogaland og Sunnhordland Friluftsråd (NRSF) forvalter Visnes friluftsområde, og legger forholdene til praktisk rette slik at folk flest kan ha glede av det spennende og fine naturterrenget rundt de gamle gruvene.

Stiftelsen Vigsnes Gruveområde forvalter gruveområdet i dag. I tillegg til en betraktelig gjenstandsmengde har Stiftelsen ansvaret for gruvemuseet/museumssentralen, administrasjonsbygningen, 2 arbeiderboliger, Smeltehytta og Krambua. Hvert år besøker mellom 20 - 30.000 mennesker Visnes.

Kilde:
Karmøy Naturopplevelser A/S, v/Karl Johan Steinsland

Tekst: Heidi Lindaas